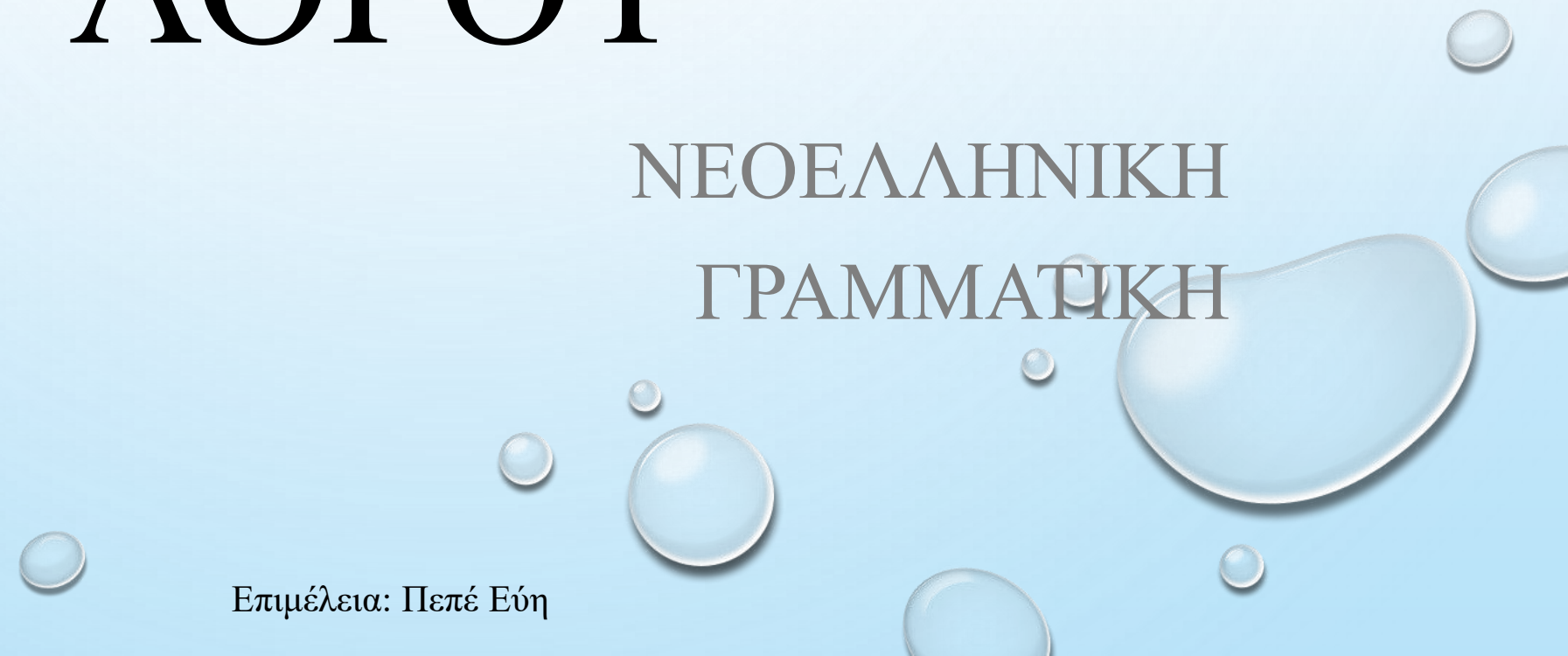

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

Τα επιφωνήματα και οι επιφωνηματικές εκφράσεις:

✓ **στον γραπτό λόγο** συνοδεύονται από θαυμαστικό (!),
ενώ

✓ **στον προφορικό λόγο** συνοδεύονται από ανάλογα

☑ παραγλωσσικά (επιτονισμός, ένταση φωνής, παύσεις,
προφορά)

και

☑ εξωγλωσσικά στοιχεία (εκφράσεις προσώπου, βλέμμα,
μορφασμοί, χειρονομίες, κινήσεις σώματος, βηματισμός).

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

ΘΑΥΜΑΣΜΟΥ	α!, ποπό!, ω!
ΑΠΟΡΙΑΣ	α!, ο!, μπα!
ΠΟΝΟΥ	αχ!, α!, ω!, αμάν!, άου!, οχ!, αλίμονο!
ΣΤΕΝΟΧΩΡΙΑΣ	ε!, ου!, ουφ!, πουφ!, πα πα πα!
ΑΗΔΙΑΣ	ε!, ου!, ουφ!, πουφ!, πα πα πα!
ΕΥΧΗΣ	μακάρι!, είθε!
ΕΠΑΙΝΟΥ	μπράβο!, εύγε!, ζήτω!
ΚΑΛΕΣΜΑΤΟΣ	ε!, επ!
ΕΙΡΩΝΕΙΑΣ	ε!, ου!, αλίμονο!, πωπώ!
ΑΡΝΗΣΗΣ & ΔΥΣΠΙΣΤΙΑΣ	χμ!, μπα!, αμ δε!
ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗΣ	άντε!, ε!, άμε!, μαρς!
ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ	στοπ!, σουτ!
ΑΠΟΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ	αλίμονο!, πωπώ!

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Κρίμα! Φρίκη! Θεέ μου! Χριστός! Βοήθεια!
Θάρρος! Αέρα!

ΕΠΙΘΕΤΑ

Καλέ! Μωρέ! Κακομοίρη μου! Τον καημένο!

ΡΗΜΑΤΑ

Έλα δα! Ορίστε! Κόπιασε! Ζήτω! Ήμαρτον!
Στάσου!

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Εμπρός! Έξω! Περαιστικά! Καλά! Ωραία!
Μάλιστα!

ΦΡΑΣΕΙΣ

Τέλος πάντων! Με το συμπάθιο! Να σε χαρώ!
Μα την αλήθεια!

ΜΟΡΙΑ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

ΜΟΡΙΑ			
Προτρεπτικό μόριο	ας	Ας πάμε μια βόλτα.	Φανερώνει: προτροπή
Προτρεπτικό μόριο	ας	Ας έχει...	Φανερώνει: συγκατάθεση
Προτρεπτικό μόριο	για	Για να δούμε.	Φανερώνει: προτροπή
Μελλοντικό μόριο	θα	Θα σου δείξω.	Φανερώνει: το μελλοντικά πραγματοποιήσιμο
Δυνητικό μόριο	θα	Θα έτρεχες γρηγορότερα, αν φορούσες αθλητικά παπούτσια.	Φανερώνει: το δυνατό να συμβεί στο παρελθόν ή υπό προϋποθέσεις.
Πιθανολογικό μόριο	θα	Ίσως έφυγε	Φανερώνει: το πιθανό να συμβεί
Ορκωτικό μόριο		Μα τον Θεό!	Φανερώνει: επιβεβαίωση, όρκο
Δεικτικό μόριο	να	Να η πόλη μας!	Φανερώνει: δείξη
Βεβαιωτικό μόριο	ναι	- Θα φας; - Ναι, θα φάω.	Φανερώνει: βεβαιώση
Αρνητικό μόριο	όχι	- Θα μείνεις; - Όχι, θα φύγω.	Φανερώνει: άρνηση
Βεβαιωτικό μόριο	δεν	- Θα μείνεις; - Δεν θα φύγω.	Φανερώνει: βεβαιώση και συντάσσεται με οριστική έγκλιση
Αρνητικό μόριο	μην	- Μην φεύγεις.	Φανερώνει: άρνηση και συντάσσεται με υποτακτική έγκλιση

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

Παρατακτικοί		Συμπλεκτικοί	και/κι, ούτε, μήτε ουδέ, μηδέ
		Διαχωριστικοί	ή, είτε
		Αντιθετικοί	αν και, αλλά, μα, παρά, όμως, ωστόσο, ενώ, μολονότι, μόνο, μόνο που
		Συμπερασματικοί	λοιπόν, ώστε, άρα, επομένως, οπότε
		Επεξηγηματικός	δηλαδή
Υποτακτικοί	Εισάγουν ονοματικές προτάσεις	Ειδικοί	πως, που, ότι
		Ενδοιαστικοί / διστακτικοί	μη/μην, μήπως
		Βουλευτικός	να
	Εισάγουν επιρρηματικές προτάσεις	Χρονικοί	όταν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν, πριν να, μόλις, προτού, ώσπου, ωσότου
		Αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού, τι
		Υποθετικοί	αν/εάν, άμα
		Τελικοί	να, για να
		Αποτελεσματικοί	ώστε (να), που
		Εναντιωματικοί / παραχωρητικοί	αν και, ενώ, μολονότι
		Συγκριτικός	παρά

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

ΠΡΟΘΕΣΙΣ	ΚΟΙΝΕΣ	ΛΟΓΙΕΣ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ	με, σε, για, πριν, σαν, ως, δίχως, έως, μέχρι, λόγω, χωρίς, εναντίον, εξαιτίας, ίσαμε, μεταξύ	άνευ, εκτός, ένεκα, εντός, κατόπιν, μείον, μέσω, πλην, χάριν
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ & ΩΣ Α' ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ	αντί, από, κατά, μετά, παρά	ανά, διά, εις, εκ, εν, επί, περί, προ, συν, υπέρ, υπό

	μέρος λόγου	παράδειγμα
ανά	πρόθεση	Καθίστε στο λεωφορείο ανά δύο.
άνευ	πρόθεση	Παραδόθηκαν στις αρχές άνευ όρων.
αντί	πρόθεση	Του έδωσαν 3 ευρώ αντί δέκα.
από	πρόθεση	Έτσι συμπεριφέρεται από μικρή ηλικία.
για	πρόθεση	Δεν είναι κατάλληλο για παιδιά.
διά	πρόθεση	Τον υποδέχτηκε διά χειραψίας.
δίχως	πρόθεση	Πώς να πάμε σιμεμά δίχως χρήματα;
εις	πρόθεση	Η κατανάλωση αλκοόλ είναι εις βάρος της υγείας σου.
εκ	πρόθεση	Είναι κωφός εκ γενετής.
εκτός	πρόθεση επίρρημα	Βρίσκεται εκτός σπιτιού. Με την ακοινώνητη συμπεριφορά του έμεινε εκτός.
εν	πρόθεση	Περιέγραψε την ιστορία εν συντομία.
εναντίον	πρόθεση αντωνυμία	Πολέμησε εναντίον του καπιταλισμού. Τι με θες;
ένεκα	πρόθεση	Αθώθηκε ένεκα πρότερου έντιμου βίου.
εντός	πρόθεση επίρρημα	Θα επιστρέψω εντός μιας εβδομάδας. Βρίσκομαι εντός του σπιτιού.
εξαιτίας	πρόθεση	Τον προσέλαβαν στη δουλειά εξαιτίας του πατέρα του.
επί	πρόθεση	Διάβαζε επί δώδεκα χρόνια συνεχώς.
έως	πρόθεση επίρρημα (μαζί με επίρρημα)	Έπαιζε ως το βράδυ. Κοιμόταν ως αργά.

πρόθεση	μέρος λόγου	παράδειγμα
με	πρόθεση αντωνυμία	Να έρθεις μόνη σου. Τι με θες;
σε	πρόθεση αντωνυμία	Επιστρέφω σε δύο λεπτάκια. Θα σε δω σε λίγο.
για	πρόθεση σύνδεσμος (μαζί με το να)	Πολέμησε για το έθνος. Διάβαζα, για να δώσω Πανελλήνιες.
ως	πρόθεση επίρρημα (μαζί με το και) χρονικός σύνδεσμος (= καθώς, ενώ, όταν)	Τον συνόδευσε ως το τρένο. Αυτό το ξέρει ως κι ένα παιδάκι! Ως έτρωγα, μ' έπιασαν οι πόνοι.
πριν	πρόθεση σύνδεσμος επίρρημα	Προχώρα πριν από το αυτοκίνητο. Η δεξίωση άρχισε πριν να εμφανιστούν οι οικοδεσπότες. Δεν έμαθα τι έγινε πριν.
προς	πρόθεση	Πήγε προς τη θάλασσα.
σαν	πρόθεση σύνδεσμος	Σου μιλώ σαν αδερφός. Σαν άρχισε η παράσταση, έφυγε.
αντί	πρόθεση	Έγραψα διαγώνισμα Μαθηματικά αντί για Γλώσσα.
από	πρόθεση	Πέρασε αύριο από το σπίτι μου για καφέ.
δίχως	πρόθεση	Έφυγε χωρίς τη μαμά της.
κατά	πρόθεση	Βάδιζαν κατά το ποτάμι.
λόγω	πρόθεση	Κλειστό λόγω ασθένειας.
μετά	πρόθεση επίρρημα σύνδεσμος	Θα σε δω μετά το φροντιστήριο. Πλύθηκα και μετά κοιμήθηκα. Μετά που έφυγες έφεραν τα φαγητά και την τούρτα.
μέχρι	πρόθεση	Θα περιμένω μέχρι να έρθεις.
παρά	πρόθεση σύνδεσμος (αντιθετικός)	Έφυγε παρά τη θέλησή του. Προτιμώ να πάω στο κρεββάτι παρά να κάθομαι στον καναπέ.
χωρίς	πρόθεση	Έμεινα χωρίς φράγκο.
ίσαμε	πρόθεση	Θα σε συνοδεύσω ίσαμε το σχολείο.
μεταξύ	πρόθεση επίρρημα (μαζί με το στο...)	Αγαπιούνται πολύ μεταξύ τους. Στο μεταξύ θα πεταχτώ από το σπίτι να πάρω λεφτά.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ	ΑΡΝΗΤΙΚΑ	ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΑ
ναι, μάλιστα, βέβαια, βεβαιότατα, ορισμένως, αλήθεια (αληθινά), σωστά, τωόντι	όχι, δε(ν), μη(ν), όχι βέβαια: και οι σύνδεσμοι: ούτε, μήτε,	ίσως, τάχα, (τάχατε), άραγε, δήθεν, πιθανό(ν): Χρησιμοποιούν ακόμη και οι σύνδεσμοι: μην (μη) μήπως

ΧΡΟΝΙΚΑ	ΤΟΠΙΚΑ	ΤΡΟΠΙΚΑ	ΠΟΣΟΤΙΚΑ
αμέσως, ευθύς, κιόλας, ήδη, πια, μόλις, ακόμη (ακόμα), πάλι, ξανά, όλο, όλο και, συχνά, συνήθως, ύστερα, έπειτα, κατόπιν, πρώτα, πριν, πρωύτερα, νωρίς, αργά, γρήγορα, στην ώρα, συνάμα, αδιάκοπα, έγκαιρα, εγκαίρως, μαζί, σήμερα, χτες, προχτές, αντιπροχτές, εψές, απόψε, ανήμερα, αύριο, μεθαύριο, αντιμεθαύριο, πέρ(υ)σι, πρόπερσι, αντιπρόπερσι, φέτος, του χρόνου, τον παρ' άλλο χρόνο, πρώην τέως <u>Πιο ποιητικά ή λαϊκά:</u> ταχιά, σύνταχα, σύναυγα, πάρωρα, σύγκαιρα.	α/επάνω, κάτω, χάμω, καταγής, μέσα (μέσ' / μες), έξω, εντός, εμπρός (μπρος ή μπροστά), πίσω, δεξιά, αριστερά, ψηλά, χαμηλά, κοντά, σιμά, πλάι, δίπλα, παράπλευρα, απόμερα, μακριά, αλάργα, αντίκρυ/αντικρύ, κατάντικρυ, απέναντι, αγνάντια, γύρω, τριγύρω, ολόγυρα, περίγυρα, γύρωθε, μεταξύ, αναμεταξύ, πέρα, αντίπερα, ανατολικά, δυτικά, βόρεια, νότια κ.ά. <u>Πιο ποιητικά ή λαϊκά:</u> αυτούθε, όθε, ξοπίσω, ζερβά	καλά, κακά, σιγά, αγάλια, έ/άξαφνα, ξαφνικά, ίσια, ωραία, χωριστά, συνεχιστά, ακουστά, μπρούμυτα, ανάσκελα, μόνο, μονάχα/μοναχά, καθαυτού, ίσια ίσια, διαρκώς, μεμιάς, μονομιάς, επίσης, επικεφαλής, ιδίως, κυρίως, προπάντων, ειδεμή, εξάλλου, του κάκου, τυχόν, παμψηφεί, σταυροπόδι, καλώς, ακριβώς, εντελώς, καταλεπτώς, συνεπώς, ευτυχώς, εξής, καθεξής, ελληνικά, γαλλικά, χωριάτικα Ομοιοματικά: σαν, ως <u>Πιο ποιητικά ή λαϊκά:</u> αντάμα, χώρια, ειδάλλως κ.ά.	μόνο, πολύ, περισσότερο, πιο, λίγο, λιγάκι, λιγότερο, κομμάτι, αρκετά, κάμποσο, σχεδόν, τουλάχιστον, πάνω κάτω, περίπου, καθόλου, διόλου, ολωσδιόλου, ολότελα, μάλλον, εξίσου, μόλις. επιτατικό πάρα: προτάσσεται σε επιρρήματα αλλά και σε άλλες λέξεις για να εντείνει την έννοιά τους: π.χ. πάρα πολύ, παραδίπλα

ΧΡΟΝΙΚΑ	ΤΟΠΙΚΑ	ΤΡΟΠΙΚΑ	ΠΟΣΟΤΚΑ
σύνθετα με την πρόθεση από: απόπασχα, απόλαμπρα, αποβδόμαδα, απολείτουργα, απομεσήμερα. σύνθετα σε -ίς: αποβραδίς, ολημερίς, ολοχρονίς κτλ. και άλλα: καταμεσήμερα, νυχτόμερα, μεσοβδόμαδα, κ.ά. μετοχές: ξημερώνοντας, βραδιάζοντας, σουρουπώνοντας, νυχτώνοντας. μερικά τοπικά επιρ.: κοντά (τόρα κοντά), και τα τροπικά: μαζί, αραιά (βλεπόμεστε αραιά) κ.ά. μαζί με πρόθεση: από πότε, ως πότε, για πότε.	σύνθετα σε -ης, -ις, -α κτλ.: καταμεσής, κατακαμπίς, μεσουρανίς, μεσοστρατίς κ.ά., κατακέφαλα, κατάματα, κατάκορφα, κατάραχα, κατάστηθα, παραμάσκαλα μαζί με πρόθεση: για πάνω, κατά πίσω, κατά κάτω, από μπρος, από πέρα κτλ.	επιρρήματα σε -α που σχηματίζονται από τον πληθυντικό του ουδετέρου των αντίστοιχων επιθέτων: ωραία, γρήγορα, βαθιά, κυριακάτικα, όμορφα, ίσια, στραβά, χαμηλά, ψηλά, άδικα, αναδρομικά, ανάποδα κ.ά. επιρρήματα που παράγονται από τα ρηματικά επίθετα σε - τος: ξυστά, ξαπλωτά, καμαρωτά, κολλητά, πεταχτά επιρρήματα σε -α σχηματίζουν και την κατάληξη και σε -ως: άσχετα-ασχέτως, βέβαια- βεβαίως, σπάνια-σπανίως, απλά- απλώς κ.ά. (δες στη συνέχεια για τη διαφορετική σημασία)	ουσιαστικά σε αρνητικές προτάσεις: π.χ. μην βγάλεις <u>άχνα</u>, π.χ. <u>Κουκούτσι</u> μυαλό, π.χ. <u>Σταλιά σταλιά</u> πίες,

	ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ	ΔΕΙΚΤΙΚΑ	ΑΟΡΙΣΤΑ	ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ
ΧΡΟΝΙΚΑ	πότε; για πότε; ως πότε;	τότε, τώρα, ποτέ	κάποτε, κάπου κάπου, πότε πότε, άλλοτε, ενίοτε, πάντοτε, ολοένα	τότε που, όποτε, οποτεδήποτε
ΤΟΠΙΚΑ	πού, από πού; για πού; κατά πού; προς τα πού; πούθε;	εδώ, εκεί / κει παρακεί / παρέκει / πάρα κει, αυτού, παντού	κάπου , πουθενά, εδώθε, εκείθε, ολούθε, αλλού	εκεί που, όπου οπουδήποτε
ΤΡΟΠΙΚΑ	πώς;	έτσι, μαζί	κάπως, αλλιώς, αλλιώςτικά	όπως, καθώς, ως, σαν
ΠΟΣΟΤΙΚΑ	πόσο;	τόσο	κάμποσο	όσο, οσοδήποτε